

DWA. 510. 20.4. 2016

Tomasz Man

Wrocław, 22.06.2016

Recenzja rozprawy doktorskiej oraz dorobku reżyserskiego magistra Mateusza Bednarkiewicza złożonego pod tytułem: "Podmiot ponowoczesny i bajka magiczna "Zima" Jewgienija Grizzkowca. Kontekst inscenizacji."

Dysertacja Mateusza Bednarkiewicza dotyczy inscenizacji "Zima" na podstawie dramatu Jewgienija Grizzkowca, która odbyła się 20 lutego 2002 roku w Teatrze Studio w Warszawie. W spektaklu wystąpiła doborowa obsada aktorska: Agnieszka Grochowska, Redbad Klynstra i Marek Żerański. Scenografię przygotowała Beata Nyczaj, natomiast muzykę do spektaklu skomponował Jacek Grudzień. Przedstawienie reżyserował autor pracy doktorskiej. Dysertacja składa się z sześciu uzupełniających się w sposób logiczny i przejrzysty rozdziałów. Autor we wstępie przybliżył nam filozoficzny klucz interpretacyjny, którym posłużył się przy opisywaniu inscenizacji teatralnej. Mateusz Bednarkiewicz jest absolwentem filozofii, którą ukończył na Uniwersytecie Warszawskim. To w decydujący sposób wpłynęło na wnikliwy i filozoficzny charakter pracy doktorskiej. Wywód jest niezwykle przenikliwy intelektualnie. W pracy znajdują się odniesienia do lektur z zakresu filozofii współczesnej. Autor dysertacji w pierwszym rozdziale przybliżył nam postać autora "Zimy" - Jewgienija Grizzkowca - zwracając uwagę na jego artystyczną biografię oraz oryginalny styl pisarski. Ta część pracy ma filologiczny charakter i dotyczy historii współczesnej dramaturgii rosyjskiej. Mateusz Bednarkiewicz obszernie i wyczerpująco opisuje tendencje występujące we współczesnej dramaturgii rosyjskiej, którą przyjęto nazywać dramaturgią posttotalitarną. Cechą charakterystyczną tego nurtu, w przeciwieństwie do socrealizmu, jest krytyczny opis rzeczywistości społecznej dzisiejszej Rosji. Współczesne sztuki rosyjskich dramaturgów w dużym stopniu posługują się metaforą oraz nieliniarną strukturą dramaturgiczną dla ukazania trudnych problemów społeczno- politycznych w obecnej Rosji. Mateusz Bednarkiewicz przytacza nazwiska

WYDZIAŁ AKTORSKI

Wpłynęło dn. 22.06.2016

L. dz. 03/P/06/2016

protoplastów nowoczesnego dramatu rosyjskiego, do których zalicza Jewgienija Griszkowca. Drugi rozdział ma odmienny, filozoficzny charakter, który nadaje właściwy ton całej rozprawie.

Autor opisuje metodę dekonstrukcji w interpretacji scenicznej spektaklu "Zima" Griszkowca.

Dekonstrukcja wywodzi się ze współczesnej filozofii, a jej głównym przedstawicielem jest francuski filozof Jacques Derrida. Według Jacquesa Derridy "nie ma nic poza tekstem" i w związku z tym dopuszczone są niezliczone możliwości odczytania tekstu w obrębie samego tekstu, jak i tego, co sam tekst pomija. Mateusz Bednarkiewicz analizuje w pracy kategorię "nierozstrzygalnika" w filozoficznej teorii dekonstrukcji Jacques'a Derridy. Filozof francuski dopuszcza do różnorodności odczytań każdego tekstu na wielu poziomach. Ten sposób odczytania tekstu Jewgienija Griszkowca pomógł reżyserowi w opracowaniu znaczeniowym i refleksyjnym tekstu. Trzeci rozdział dysertacji poświęcony jest dramaturgii rosyjskiej w kontekście postmodernizmu. Postmodernizm posługuje się intertekstualnością, w której dominuje eklektyzm. Ten nurt literacki, co ważne, ma charakter nierealistyczny. Nie stara się imitować rzeczywistości jako takiej. Dzieło literackie jest indywidualnym wytworem wyobraźni autora, który może odbiegać i tworzyć "światy" całkowicie subiektywne. W tym fragmencie pracy Mateusz Bednarkiewicz przytacza polemikę przedstawicieli nurtu postmodernizmu z arystotelesowską kategorią mimesis zawartą w "Poetyce". Czwarty rozdział ma charakter wybitnie filozoficzny. Dotyczy metafizyki śladu, bytu i bycia. Te pojęcia filozoficzne wywodzą się z prac Martina Heideggera, Edmunda Husserla, Jacquesa Derridy, Emmanuela Levinasa, Waltera Benjamina oraz Jeana Baudrilliarda. W tej części wywodu zostaje opisana estetyka postmodernistyczna w bezpośrednim odniesieniu do współczesnego teatru i dramatu. Patronem tego kierunku jest twórca teatru okrucieństwa - Antonin Artaud. Przytoczona zostaje kluczowa dla współczesnej refleksji teatralnej antymimetyczna teoria teatru postdramatycznego Hansa T. Lehmana, z którą autor pracy doktorskiej nie polemizuje. Zostały szczegółowo i przejrzysto zreferowane podstawowe zjawiska postdramatyczne: "dzianie" jako element antynaśladowczy wobec rzeczywistości, nawiązywanie do znanych kulturowych odniesień

oraz rezygnacja z tak zwanego "spójnego" bohatera. Piąty rozdział rozprawy jest interpretacją spektaklu "Zima" z Teatru Studio w Warszawie. Mateusz dowodzi, że tekst dramatyczny "Zima"

Griszkowca stanowi przykład dramatu ponowoczesnego. W sztuce Jewgienija Griszkowca ogniskują się jak w soczewce podstawowe cechy estetyki ponowoczesnej: łączenie wysokiego z niskim, zastosowanie kolażu literackiego, użycie efektu inskrypcji (wywodzący się z filozofii Jacquesa Derridy), bazowanie na swoiście rozumianej alegorii oraz przedstawienie bohatera liminalnego. Mateusz Bednarkiewicz w ostatniej części rozprawy opisuje aspekty liminalności (stanu zawieszenia), które zawarł w autorskiej inscenizacji "Zimy". Dotyczy to w szczególności bajki magicznej, w rozumieniu teoretyka literackiego Vladimira Proppa. Przytoczona zostaje teoria narracyjnych funkcji baśni, którą reżyser wykorzystał w spektaklu. Ten niezwykle fragment przedstawienia stał się punktem zwrotnym w inscenizacji scenicznej "Zimy". Kreowana do tej pory rzeczywistość "wskakuje" na wyższy poziom, metafizyczny, z pogranicza snu, marzeń sennych i osobistych przestrzeni, co nadaje spektaklowi wyjątkowy charakter.

Dysertacja Mateusza Bednarkiewicza jest znakomitym przykładem zastosowania filozoficznych narzędzi do interpretacji scenicznej. Narzędzi, bez których trudno wyobrazić sobie wnikliwe rozumienie tekstu sztuki teatralnej. Mateusz Bednarkiewicz przełożył z sukcesem swoją, niebanalną, refleksję filozoficzną na deski teatralne. Rozprawa doktorska Mateusza Bednarkiewicza wnikliwie analizuje dramat współczesny Jewgienija Griszkowca. Praca stanowi znakomity materiał dydaktyczny, na podstawie którego, studenci reżyserii będą mogli zapoznać się ze współczesną, filozoficzną metodą interpretacji dramatu. Erudycja Bednarkiewicza, może posłużyć jako przykład znakomicie przygotowanego do pracy w teatrze reżysera. Treść pracy doktorskiej wiąże się bezpośrednio z analizowanym tematem. Bibliografia naukowa, świadczy o dogłębnej znajomości tematu. Praca opatrzona jest cytatami, przypisami oraz odniesieniami, które ujawniają przykładową znajomość współczesnej dramaturgii i współczesnej filozofii. Pasja z jaką napisał Mateusz Bednarkiewicz sprawia, że czyta się ją z zainteresowaniem. Autor w sposób

oryginalny i osobisty pokazuje intelektualną drogę jaką przechodzi reżyser w pracy nad spektaklem. Efektem tak głębokiej analizy oraz świadomość prowadzonej przez reżysera teatralnego myśli, jest szansa na stworzenie niepowtarzalnego wydarzenia artystycznego. Taka postawa, może stanowić dla przyszłych reżyserów wzór do naśladowania, ponieważ wiedza i talent, w pracy reżyserskiej powinny się uzupełniać. Mateusz Bednarkiewicz udowadnia, że filozofia wpływa na inspiracje twórców teatralnych. Spektakl teatralny, dzięki znajomości filozofii, może stać się sumą refleksji reżysera nad podstawowymi problemami rzeczywistości. Za pomocą narzędzi teatralnych przedstawienie jest zawsze próbą odpowiedzi widzowi oraz sobie na pytanie dotyczące rozumienia świata, jego istoty i sensu.

Uważam, że dorobek reżyserski i dotychczasowe osiągnięcia pedagogiczne magistra Mateusza Bednarkiewicza w pełni uzasadniają jego wniosek do Rady Wydziału Aktorskiego Akademii Teatralnej w Warszawie o nadanie stopnia doktora. Dysertacja i całokształt dorobku Mateusza Bednarkiewicza spełniają wymagania art.16 Ustawy z dnia 14.03.2003 z późniejszymi Uzupełnieniami, wnioskuję o nadanie stopnia doktora.

dr. hab. Tomasz Man

